

established in
2016

MAS JOURNAL of Applied Sciences

ISSN 2757-5675

DOI: <http://dx.doi.org/10.52520/masjaps.225>

Araştırma Makalesi

Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık Düzeylerinin İncelenmesi

Filiz KABU HERGÜL^{1*} (Orcid ID: 0000-0002-9171-7546), Fadime GÖK¹ (Orcid ID: 0000-0003-0415-4229), Hilal Gizem İPİÇÜRÜK² (Orcid ID: 0000-0001-9244-6103)

¹Pamukkale Üniversitesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Denizli

²Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü II. Sınıf Öğrencisi, Denizli

*Sorumlu yazar: fhergul@pau.edu.tr

Geliş Tarihi: 20.11.2021

Kabul Tarihi: 18.01.2022

Özet

Tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini belirlemek idi. Çalışmanın evrenini 2019-2020 Bahar yarıyılında bir üniversite'nin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde okuyan tüm öğrenciler (n=811) oluşturdu. Örneklem seçimine gidilmeden araştırmaya katılmaya kabul eden tüm öğrenciler (n=360) örnekleme dahil edildi. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan öğrencilerin kişisel verilerini içeren "Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği" kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Independent Samples t-test, One-Way Anova, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanıldı. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.01±1.41 olup, %81,4'ü kadındı. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği puan ortalaması karşılaştırıldığında, cinsiyet ve farklı kültürlerden arkadaşa sahip olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı. Kadın öğrencilerin kültürel farklılıklara daha saygılı, erkeklerin ise kültürlerarası etkileşimde daha özgüvenli oldukları görüldü. Farklı kültürden arkadaşı olan öğrencilerin, kültürlerarası etkileşime katılma, kültürlerarası etkileşimde özgüven, kültürlerarası etkileşimden zevk alma ve kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlendi. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin genel olarak kültürlerarası duyarlılığının orta düzeyde olduğu belirlendi. Ayrıca ölçek alt boyutuna göre bakıldığında; öğrencilerin en fazla kültürlerarası etkileşime katılma alt boyutunu kullanırken, en az kültürlerarası etkileşime özen gösterme alt boyutunu kullandıkları saptandı.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik eğitimi, öğrenci, kültürlerarası duyarlılık

Examination of Intercultural Sensitivity Levels of Nursing Students

Abstract

The aim of this descriptive study was to determine the intercultural sensitivity levels of nursing students. The universe of the study consisted of all students (n=811) studying in the nursing department of a University's health sciences faculty in the 2019-2020 spring semester. All students (n=360) who agreed to participate in the study without sampling were included in the sample. Data were collected with "Student Descriptive Information Form" and "Intercultural Sensitivity Scale. Data were evaluated with number, percentage, mean, standard deviation, Independent Samples t-test, One-Way Anova, Mann Whitney-U and Kruskal Wallis tests. The mean age of the students was 20.01±1.41 and 81.4% were women. When the descriptive characteristics of the students and the Intercultural Sensitivity Scale mean score were compared, It was determined that there was a statistically significant difference between gender and having friends from different cultures. It was observed that female students were more respectful to cultural differences, while males were more self-confident in intercultural interaction. It was determined that students who have friends from different cultures have higher participation in intercultural interaction, self-confidence in intercultural interaction, enjoyment of intercultural interaction and intercultural sensitivity. It was determined that the students included in the study had a moderate level of intercultural sensitivity in general. In addition, when viewed according to the scale sub-dimension; It was determined that while the students used the sub-dimension of participating in intercultural interaction the most, they used the sub-dimension of paying attention to intercultural interaction the least.

Keywords: Nursing education, student, intercultural sensitivity

GİRİŞ

Doğal afetler, işsizlik, göçler ve küreselleşme gibi etkiler neticesinde insanlar daha iyi yaşamının koşullarını aramaya başlamışlar ve bu da dünyada coğrafi hareketliliğe neden olmuştur (Meydanlioglu ve ark., 2015; Temel, 2008). Bu hareketlilik sonucunda farklı kültürlerden gelen bireyler etkileşime girmeye ve birlikte yaşamaya başlamışlar, tüm bunların sonucunda çok kültürlü toplumlar ortaya çıkmıştır (Öztürk ve Öztaş, 2012; Çetişli ve ark., 2016; Kürtüncü ve ark., 2018). Ülkemiz de coğrafi konumu itibarıyla son yıllarda çevre ülkelerden göç alması ve doğal yapısındaki kültürel zenginlik nedeniyle çok kültürlü toplumlar arasında ele alınması doğru bir yaklaşım olacaktır (Çetişli ve ark., 2016; Bulduk ve ark., 2017). Çok kültürlü toplumların oluşmasıyla diğer tüm hizmetlerde olduğu gibi sağlık hizmetlerinde de kültürlerarası duyarlılığın önemini arttırmış ve hizmet sunumunda bu duyarlılığın göz önünde bulundurulması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Meydanlioglu ve ark., 2015; Korkmaz ve ark., 2019). Kültürlerarası duyarlılık, bireyleri kültürel yapısı farklı ortamlarda çalışma yaşamına ve başarılı bir hayata hazırlayan, farklı kültürel özellikteki ortamlara ilişkin deneyim kazanmasını sağlayan kültürlerarası yeterlilik olarak tanımlanmaktadır (İz ve Temel, 2009; Williamson ve Harrison, 2010; Kuusisto ve ark., 2015). Farklı kültürlerdeki bireylere etkili ve güvenli bakım hizmeti verebilmek için, bakım hizmetleri ve kültürel farklılıklar arasındaki ilişkinin bilinmesi oldukça önemlidir (Bulduk ve ark., 2017). Sağlık çalışanlarının sağlıklı ya da hasta bireyle doğru bir şekilde iletişim kurabilmesi ve gerekli iletişim tekniklerini kullanabilmesi için kültürlerarası farklılıklarla ilgili bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu süreçte empatik yaklaşım sergilemenin önemli

olduğu ve bireylerin kültürel özelliklerine duyarlı olunması gerektiği vurgulanmaktadır (Çetişli ve ark., 2016). Literatürde, hastaların fiziksel ve emosyonel gereksinimlerinin karşılanmasında bütüncül yaklaşılması gerektiği bildirilmektedir. Bütüncül yaklaşımı belirlemede ise inanç, kültürel değer ve tutumların oldukça etkili olduğu görülmüştür (Öztürk ve Öztaş, 2012). Bu nedenle hasta bakımında (fiziksel ve emosyonel) kilit rol oynayan hemşirelerin bakım vereceği hastalarının kültürel farklılıklarını göz önünde bulundurarak planlama yapmaları oldukça önemlidir (Öztürk ve Öztaş, 2012). Küreselleşen dünyada artık hemşirelik mesleği de diğer birçok meslek gibi farklı kültürel yapıdaki bireylere hizmet vermektedir (Bilgiç ve Şahin, 2019; Temel, 2008). Temelde hemşireliğin kültürel bir olgu olduğu vurgulanmakta, hastanın inançlarını ve kültürel değerlerini içeren bütüncül yaklaşımın hemşirelik bakımının önemli bir parçası olduğu belirtilmektedir (Öztürk ve Öztaş, 2012; Temel, 2008). Bütüncül bakım ancak kültürler arası farklılıklara duyarlı olmak ve kültüre özel bakım planlama ve uygulama ile gerçekleştirilebilir (Yurttaş ve Aras, 2020). Hastalık ve sağlık durumunun manevi, sosyal, duygusal ve davranışsal boyutları olduğundan, kültürlerarası hemşirelik bakımı her geçen gün önem kazanmaktadır. Kültürel farklılıklar nedeniyle hastaların sağlığı ve hastalığı algılamaları değişebilir. Buda onların hemşirelik bakımından olumlu ya da olumsuz faydalanma düzeylerini etkiler (Öztürk ve Öztaş, 2012). Ayrıca hemşirelerin inanç ve kültürel değerlerinin de, bakım verme ile ilgili karar alma ve uygulamalarını etkilediği bildirilmektedir (Öztürk ve Öztaş, 2012; Temel, 2008; İz ve Temel, 2009). Bu nedenle hemşirelik bakımı planlanırken bireylerin kültürel farklılıklarının göz

önünde bulundurulması sayesinde, bakımın daha etik ve daha kaliteli verilmesi sağlanabilir (Koç ve ark., 2020). Hemşirelikte ve sağlık alanındaki diğer bölümlerde okuyan öğrencilerin, kültürel duyarlılıklarını geliştirerek mezun olmalarının etik açıdan da önemli olduğu vurgulanmaktadır (Korkmaz ve ark., 2019). Kültürlerarası duyarlılığın gelişmesindeki en önemli faktörün eğitim olduğu unutulmamalıdır (Koç ve ark., 2020). Mesleki eğitim sürecinde; öğrencilerin kendilerini ait hissettikleri toplumun kültürü ile yüzleşmeleri ve var olan kültürel yapının özelliklerini anlayabilme kabiliyetlerini geliştirilmeleri önemlidir. Öğrencilerin bu kabiliyetlerinin geliştirilebilmesi için eğitim programlarının kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak hazırlanması gerekmektedir. Böylece öğrencilerin kültürel farklılıklara ilgisi artırılabilir. Farklı kültürel yapıları tanıdıkça öğrencilerin motivasyonları artabilir, farklı kültürlerden olan kişilerle daha fazla etkileşime girebilir ve bu da onların bu konuyla ilgili olumlu duygular geliştirmelerini sağlayabilir (Bulduk ve ark., 2017; Ceylantekin ve Öcalan, 2016). Tüm bunlar toplumun kültürel farklılıklarını bilecek ve farklılıklardan kaynaklı ortaya çıkabilecek gereksinimlere yanıt verebilecek kültürel donanıma sahip hemşirelerin yetiştirilmesi olarak sağlayabilir (Öztürk ve Öztaş, 2012; Ceylantekin ve Öcalan, 2016). Hemşirelerin, kültürlerarası farkındalık ve bütüncül yaklaşım becerilerinin lisans döneminde aldıkları eğitim ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Kültürlerarası duyarlılık düzeyi iyi olan hemşirelerin iş doyumları daha yüksek olduğu gibi bakım verdikleri hastaların memnuniyetlerinin de daha yüksek olması beklenen bir gerçektir. Bu nedenle bu çalışma, sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü'nde

öğrenim gören öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapıldı.

YÖNTEM

Araştırmanın modeli

Bu araştırma, var olan bir durumu tespit etmeye yönelik olduğundan tarama modelinde gerçekleştirilen, tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın evreni ve örneklemi

Çalışmanın evrenini 2019-2020 bahar yarı-yılında bir üniversite'nin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde okuyan tüm öğrenciler (1, 2.3. ve 4. Sınıf, n=811) oluşturdu. Örneklem seçimine gidilmeden araştırmaya katılmaya kabul eden tüm öğrenciler (n=360) örnekleme dahil edildi. Araştırma Şubat-Mart 2020 tarihlerinde yürütüldü.

Veri toplama araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan öğrencilerin kişisel verilerini içeren “Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu” ve “Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği” kullanıldı.

Öğrenci tanıtıcı bilgi formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu formda öğrencilerin yaş, cinsiyet, mezun olduğu lise, öğrenim gördüğü sınıf, en uzun yaşadığı coğrafi bölge, yetiştiği yerleşim yeri, yurt dışına çıkma deneyimi, yurt dışına çıkma amacı, yurt dışında kalma süresi ve farklı kültürlerden arkadaşı olma durumu gibi (10 adet) sorular yer aldı.

Kültürlerarası duyarlılık ölçeği (KDÖ)

Chen ve Starosta (2000) tarafından kültürler arası duyarlı olmak için gerekli beş duygusal boyutu ölçmek için geliştirilmiştir (Arlı ve Bakan, 2018). Yirmi dört (24) maddelik ölçek Kültürlerarası etkileşime katılım (1, 11,

13, 21, 22, 23, 24), kültürel farklılıklara saygı (2, 7, 8, 16, Budak ve Karasu2020; 20), iletişimde özgüven (3, 4, 5, 6, 10), kültürlerarası etkileşimden zevk alma (9, 12, 15) ve kültürlerarası etkileşime özen gösterme (14, Okuyan 2019; 19) alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin 2, 4, 7, 9, 12, 15, 18, 20, 22. maddeleri ters olarak kodlanmaktadır. Ölçek beşli likert tipte olup puan aralığı 24-120'dir. Ölçek kesme puanı bulunmayıp ölçekten alınan puanın artması kültürlerarası duyarlılık düzeyinin arttığını göstermektedir. Türkçeye uyarlanması Üstün tarafından (2011) yapılmıştır (Temel, 2008). Üstün 'ün çalışmasında (2011) ölçekte maddelerin faktör yükü 30 olarak kabul edilmiştir. On dokuzuncu sorunun faktör yükü 30'dan düşük (19) olması nedeniyle bu madde ölçekten çıkarılmıştır. Toplam madde sayısı 23'e düşmüştür. Dolayısıyla ölçek ters maddelerinin numaraları da (2, 4, 7, 9, 12, 15, 18, 19 ve 21) değişmiştir.

Verilerin toplanması

Anket formu, araştırmacılar tarafından öğrencilere sınıf ortamında, verildi ve doldurmaları istendi. Öğrencilerin derslerine engel olmamak ve zaman sıkıntısı yaşatmamak için ek süre verildi. Bu sürenin sonunda dolu ve boş tüm anket formları geri teslim alındı. Eksik doldurulan formlar değerlendirme dışı bırakıldı.

Verilerin analizi

Verilerin değerlendirmesinde, sayı-yüzdeler hesaplamaları, ortalama, standart sapma, Independent Samples t-test, One-Way Anova, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanıldı.

Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırma, bir üniversite'nin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırmada Etik

Çalışmanın yapılabilmesi için girişimsel olmayan araştırmalar Etik Kurulu'ndan (08/01/2020-E.1711) ve araştırmanın yapıldığı okuldan yazılı izin alındı. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin sözel onamları alındı.

BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalaması 20.01 ± 1.41 olup, %81,4'ünün kadın, %34,4'ünün birinci sınıfta öğrenim gördüğü ve %71,9'unun Anadolu lisesi mezunu olduğu belirlendi. Öğrencilerin %56,4'ünün Ege bölgesinde ve %46,4'ünün şu ana kadar en uzun ilçede yaşadığı, %10,0'unun (n=36) yurt dışına çıkma deneyimi olduğu ve bunlarında çoğunun (%83,3, n= 30) gezi amacı ile gittikleri görüldü. Öğrencilerin %54,2'sinin farklı kültürlerden arkadaşına sahip oldukları saptandı (Çizelge 1).

Çizelge 1. Öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri

Değişkenler	S	%
Yaş Grupları		
18-21 Yaş	225	62.5
22- 30 Yaş	135	37.5
Cinsiyet		
Kadın	293	81.4
Erkek	67	18.6
Mezun olduğu Lise		
Anadolu Lisesi	259	71.9
Fen Lisesi	68	18.9
Meslek lisesi	33	9.2
Öğrenim gördüğünüz sınıf		
Birinci sınıf	124	34.4
İkinci sınıf	101	28.1
Üçüncü sınıf	63	17.5
Dördüncü sınıf	72	20.0
En uzun yaşadığı coğrafi bölge		
Marmara	18	5.0
Karadeniz	14	3.9
İç anadolu	33	9.2
Akdeniz	65	18.1
Ege	203	56.4
Doğu ve Güneydoğu Anadolu	27	7.5
Yetiştikleri yerleşim yeri		
Köy	69	19.2
İlçe	167	46.4
İl merkezi	124	34.4
Yurt dışına çıkma deneyimi		
Evet	36	10.0
Hayır	324	90.0
Yurt dışına çıkma amacı		
Gezi	30	8.3
Eğitim	6	1.7
Yurt Dışında kalma süresi		
12 Ay ve altı	31	8.6
13 Ay ve üzeri	5	1.4
Farklı kültürlerden arkadaşına sahip olma Durumu		
Var	195	54.2
Yok	165	45.8
Toplam	360	100.0

Çizelge 2. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık puan ortalaması

Alt Gruplar	Kültürlerarası Duyarlılık Puan Ortalaması	
	X ± SS	Min - Max
Kültürlerarası etkileşime katılım	24.88 ± 2.85	14-32
Kültürel farklılıklara saygı duyma	23.48±3.66	10-30
Kültürlerarası etkileşimde özgüven	15.78 ± 1.73	10-21
Kültürlerarası etkileşimden zevk alma	10.88 ± 2.68	3-15
Kültürlerarası etkileşime özen gösterme	7.98 ± 1.51	2-10
Genel duyarlılık	83.01 ± 8.99	55-103

Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık puan ortalamasına bakıldığında; kültürlerarası etkileşime katılım alt boyutunun puan ortalaması 24.88 ± 2.85 , kültürel farklılıklara saygı duyma alt boyutunun puan ortalaması 23.48 ± 3.66 , kültürlerarası etkileşimde özgüven alt boyutunun puan ortalaması 15.78 ± 1.73 , kültürlerarası etkileşimden zevk alma alt

boyutunun puan ortalaması $10,88 \pm 2.68$, kültürlerarası etkileşime özen gösterme alt boyutunun puan ortalaması $7,98 \pm 1,51$, genel kültürlerarası duyarlılık puan ortalaması 83.01 ± 8.99 , olarak bulundu (Çizelge 2). Çalışmamızda Kültürlerarası Duyarlılık ölçek Cronbach's Alpha : .746 olarak hesaplandı.

Çizelge 3. Öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin karşılaştırılması

Cinsiyet	n	Kültürlerarası Duyarlılık Puan Ortalaması					Genel Duyarlılık
		Kültürlerarası Etkileşime Katılım	Kültürel Farklılıklara Saygı Duyma	Kültürlerarası Etkileşimde Özgüven	Kültürlerarası Etkileşimde Zevk Alma	Kültürlerarası Etkileşimde Özen Gösterme	
Kadın	293	24.96 ± 2.84	23.69 ± 3.65	15.68 ± 1.76	10.93 ± 2.65	8.01 ± 1.52	83.30 ± 9.11
Erkek	67	24.55 ± 2.92	22.56 ± 3.59	16.19 ± 1.57	10.62 ± 2.82	7.82 ± 1.48	81.76 ± 8.38
		t=1.060 p=0.290	t=2.297 p=0.022	t=-2.168 p=0.031	t=0.858 p=0.392	t=970 p=0.334	t=1.268 p=0.206
Farklı kültürlerden arkadaşına sahip olma Durumu							
Var	16519	25.16 ± 2.96	23.67 ± 3.89	15.96 ± 1.85	11.16 ± 2.84	8.10 ± 1.53	84.07 ± 9.67
Yok	5	24.55 ± 2.70	23.27 ± 3.36	15.56 ± 1.56	10.54 ± 2.44	7.83 ± 1.48	81.76 ± 7.95
		t=-2.016 p=.045	t=-1.030 p=.304	t=-2.189 p=.029	t=-2.192 p=.029	t=-1.735 p=.084	t=-2.477 p=.014

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre kültürlerarası puan ortalamaları karşılaştırıldığında sadece cinsiyet ve farklı kültürlerden arkadaşına sahip olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı ($p < 0.001$). Öğrencilerin, cinsiyete göre kültürlerarası duyarlılık düzeyi ölçek alt boyutlarına göre bakıldığında kadın öğrencilerin kültürel farklılıklara saygı duyma alt boyutu puan ortalamalarının (23.69 ± 3.65), erkek öğrencilere göre

daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerinin ise kültürlerarası etkileşimde özgüven alt boyutu puan ortalamalarının (16.19 ± 1.57) daha yüksek olduğu belirlendi (Çizelge 3). Cinsiyete göre ölçek genel boyutunda ise anlamlı bir fark olmadığı görüldü. Cinsiyete göre kültürlerarası duyarlılık ölçeğinin puan ortalaması karşılaştırıldığında kültürel farklılıklara saygı ve kültürlerarası etkileşimde özgüven alt boyutu arasında istatistiksel

olarak anlamlı fark olduğu görüldü. Öğrencilerin farklı kültürlerden arkadaşına sahip olma durumu ile kültürlerarası duyarlılık puan ortalamaları karşılaştırıldığında, farklı kültürden arkadaşına olan öğrencilerin kültürlerarası etkileşime katılma (25.16 ± 2.96), kültürlerarası etkileşimde özgüven (15.96 ± 1.85), kültürlerarası etkileşimden zevk alma (11.16 ± 2.84) alt boyutları ve genel kültürlerarası duyarlılık boyutu (84.07 ± 9.67) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlendi (Çizelge 3). Öğrencilerin yaş grupları, mezun olduğu lise, öğrenim gördüğü sınıf, en uzun yaşadığı coğrafi bölge, yaşadıkları yeri, yurt dışına çıkma deneyimi, yurt dışına çıkma amacı, yurt dışında kalma süresi ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı ($p>0.05$).

TARTIŞMA

Yaşanılan toplumların zamanla çok kültürlü yapıya doğru değişmesi ile kültürel faktörlerin göz önünde bulundurulması bakım planlanması gerekliliğini doğurmuştur. Bu değişimin sonunda hemşirelik ve diğer sağlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin kültürel duyarlılıklarının gelişmiş olması ve bu özellikle mezun olmaları oldukça önemlidir. Cerrahi hemşirelerde kültürlerarası duyarlılığın incelendiği bir çalışmada; hemşirelerden farklı kültürden hastaya bakım verirken sorun yaşamayanlarda, kültürlerarası hemşirelik kavramını bilenlerde ve bu konuya ilgi duyanlarda kültürlerarası duyarlılık ölçeği toplam puan ortalaması yüksek bulunmuştur (Arlı ve Bakan, 2018). Bu nedenle hemşirelik eğitimi kapsamında kültürlerarası duyarlılıkla ilgili donanım sahibi öğrencileri mezun etmeyi hedeflemek gerekmektedir. . Literatürde hemşirelik öğrencilerinin; bakım verdikleri hastaların kültürel

özelliklerini önemsediklerini vurgulayan çalışmalar mevcuttur (Bilgiç ve Şahin, 2019; Ceylantekin ve Öcalan, 2016). Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin incelenmesini amaçladığımız çalışmamızda, araştırma kapsamına alınan öğrencilerinin genel olarak kültürlerarası duyarlılığının orta düzeyde olduğu görüldü. Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin kültürlerarası duyarlılıklarının orta düzeyde olduğunu bildiren birden fazla çalışma olmasına rağmen (Durgun ve ark., 2019; Koç ve ark., 2020; Arlı ve Bakan, 2018; Kürtüncü ve ark., 2018; Koç ve Öz, 2020; Kılıç, Purabdollah ve ark., 2021; Göl ve Erkin, 2019), kültürlerarası duyarlılıklarının iyi düzeyde olduğunu gösteren çalışmalar daha sınırlı sayıdadır (Yurttaş ve Aras, 2020). Çalışma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerin “kültürlerarası etkileşime katılım” alt boyutunu daha fazla kullanırken, “kültürlerarası etkileşime özen gösterme” alt boyutunu en az kullandıkları saptandı. Hemşirelerin kültürlerarası duyarlılıklarının incelendiği bir çalışmada, bizim çalışma sonuçlarımıza benzer şekilde hemşirelerin en yüksek puanı “kültürlerarası etkileşime katılım” alt boyutundan, en düşük puanı ise “kültürlerarası etkileşime özen gösterme” alt boyutundan aldıkları bildirilmektedir (Arlı ve Bakan, 2018). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada; “kültürlerarası etkileşime katılım” alt boyutu puan ortalamasının en yüksek “kültürlerarası etkileşimden zevk alma” alt grubu puan ortalamasının en düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir (Okuyan 2019). Hemşirelik, tıp fakültesi, fizik tedavi ve rehabilitasyon yüksekokulu öğrencilerinin dahil edildiği başka bir çalışmada öğrencilerin en yüksek puanı “kültürel farklılıklara saygı” alt

boyutundan, en düşük puanı ise “etkileşimde kendine güven” alt boyutun aldıkları görülmüştür (Korkmaz ve ark., 2019). Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin incelendiği bir başka çalışmada alt boyutlar arasında, en yüksek puan ortalamasının “kültürel farklılıklara saygı duyma” ve “kültürlerarası etkileşimden zevk alma” boyutlarına ait olduğu saptanmıştır (Budak ve Karasu, 2020). Japonya’da hemşirelerde yapılan diğer bir çalışmada ise hemşirelerin “kültürel farklılıklara saygı” alt boyutundan en yüksek puanı alırken “etkileşim güveni” alt boyutundan en düşük puanı aldıkları bildirilmektedir (Toda ve Maru, 2018). Çalışmamızda öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine göre kültürlerarası duyarlılık düzeyleri incelendiğinde sadece cinsiyet ve farklı kültürlerden arkadaşına sahip olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edildi. Kadın öğrencilerin kültürel farklılıklara daha saygılı ($t= 2.297$, $p= .022$), erkek öğrencilerin ise kültürlerarası etkileşimde daha özgüvenli ($t=-2.168$, $p=0.031$) oldukları belirlendi. Ölçek genel alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Literatürde de bizim çalışmamıza benzer şekilde kadınların kültürel duyarlılıklarının daha yüksek olduğunu gösteren çalışmalar yer almakla birlikte (Bilgiç ve Şahin, 2019; Yurttaş ve Aras, 2020; Korkmaz ve ark., 2019; Segura-Robles ve Parra-González, 2019) tam tersi bazı çalışmalar cinsiyet faktörünün kültürel farkındalığı etkileyen bir değişken olmadığını bildirmektedir (Ceylantekin ve Öcalan, 2016; Baksi ve ark., 2019; Aslan ve ark., 2019; Chocce, 2014). Genellikle erkeklerin olaylara daha gerçekçi, kadınların ise daha duygusal bakıyor olmalarının duyarlılıklarını etkilediği ve dolayısıyla cinsiyetin bu nedenlerle bizim çalışmamız ve başka çalışmalarda

sonuçları etkilediği düşünülmektedir. Ayrıca erkeklerin daha özgür yetiştirildiği toplumlarda özgüven ile ilişkili sonuçların cinsiyetle ilişkili farklılıklar yaratması normaldir. Mevcut çalışmada farklı kültürden arkadaşına olan öğrencilerin kültürlerarası etkileşime katılma ($t= -2.016$, $p= .045$), kültürlerarası etkileşimde özgüven ($t=-2.189$, $p=.029$), kültürlerarası etkileşimden zevk alma ($t=-2.192$, $p=.029$) ve genel kültürlerarası duyarlılıklarının ($t=-2.477$, $p=.014$) daha yüksek olduğu belirlendi. Literatürde de bizim çalışmamıza paralel olarak farklı kültürlerden arkadaşına olan öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin diğer öğrencilerden daha yüksek bulunduğu bildirilmektedir (Bilgiç ve Şahin, 2019; Korkmaz ve ark., 2019; Okuyan, 2019; Aslan ve ark., 2019; Chocce, 2014; Chang ve ark., 2013). Bulduk ve arkadaşlarının kültürel duyarlılığı etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada; öğrencilerin farklı kültürlerden insanlarla bir arada olmalarının olumlu yönleri olduğu vurgulanmıştır. Bu olumlu yönler; yeni kültürleri tanımanın bakış açısını geliştirdiği, sosyalleşmeyi arttırdığı, kişiye yeni bilgiler sağladığı, empati kurma fırsatı ve önyargıları değiştirme fırsatı sağladığı belirtilmektedir (Bulduk ve ark., 2017). Tüm bunların yanı sıra Baksi ve arkadaşlarının hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmada; öğrencilerinin başka kültürden insanlarla bir arada bulunma durumunun kültürlerarası duyarlılık düzeyini etkilemediği belirlenmiştir (Baksi ve ark., 2019). Farklı kültürlerden bireylerle ilişki kurulmasıyla empatik iletişim kurulabileceği, farklı kültürlerin daha iyi anlaşılacağı, daha güçlü duygusal bağ kurulacağı tüm bunların kültürlerarası duyarlılığı arttırabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada

hemşirelik öğrencilerinin yaş grupları ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasındaki istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı ($p>0.05$). Farklı örneklem grubunda yapılan iki çalışmada bizim çalışma bulgularımıza benzer şekilde yaşın kültürlerarası duyarlılık düzeyini etkilemediği bildirilmektedir (Baksi ve ark., 2019; Toda ve Maru, 2018). Oysa Ceylantekin ve Öcalan'ın yine hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada; kültürel farkındalığı etkileyen en önemli değişkenin yaş olduğu, yaşa bağlı olarak kültürel farkındalığın arttığı ortaya konulmaktadır (Ceylantekin ve Öcalan, 2016). Öğretmenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin incelendiği başka bir çalışmada yaşa bağlı olarak sonuçların üç boyutta önemli farklılıklar gösterdiği (etkileşim katılımı, kültürel farklılıklara saygı, etkileşim keyfi) belirtilmektedir. Aynı çalışmada 30 yaşın altındaki katılımcıların kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin çok daha iyi olduğu vurgulanmaktadır (Segura-Robles ve Parra-González 2019). Purabdollah ve arkadaşlarının hemşirelerle yaptığı bir başka çalışmada ise; hemşirelerin yaşı arttıkça kültürlerarası yeterliliklerinin arttığı ve algılanan stresin azaldığı bildirilmektedir (Purabdollah ve ark., 2021). Yaşla birlikte algılanan stresin azalması, mesleki yeterliliğin, iletişim yeteneklerinin ve empatik ilişki kurma becerisinin artması, kültürlerarası duyarlılık düzeyini olumlu yönde etkilemektedir. Bizim çalışmamızda yaş faktörünün kültürlerarası duyarlılık düzeyinde farklılık yaratan bir değişken olmamasının öğrenciler arasındaki yaş farkının çok az olmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Literatürde öğrencilerin bulunduğu sınıf ile kültürel duyarlılık arasında anlamlı ilişkinin olduğunu belirten çalışmaların (Çetişli ve ark., 2016; Koç ve ark., 2020; Baksi

ve ark., 2019; Koç ve ark., 2020) yanı sıra bizim çalışmamıza benzer şekilde öğrenim gördüğü sınıf ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını ortaya koyan çalışmalarda mevcuttur (Yurttaş ve Aras, 2020; Korkmaz ve ark. 2019; Aslan ve ark., 2019). Çetişli ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada; birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. (Çetişli ve ark., 2016). Koç ve arkadaşlarının Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmada, sınıflar arasında Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği puanları karşılaştırıldığında ölçek alt boyutlarından “İletişimde Sorumluluk”, “İletişimde Kendine Güven” ve “İletişimde Dikkatli Olma” puanları yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunurken ($p>0,05$), kültürel farklılıklara saygı” ve “iletişimden hoşlanma” alt boyut puan ortalamalarında sınıflara göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur (Koç ve ark., 2020). Baksi ve arkadaşlarının çalışmasında ise; hemşirelik 1. sınıf öğrencisi olmanın kültürler arası duyarlılık düzeyini arttırdığı saptanmıştır (Baksi ve ark., 2019). Tüm bunların aksine bizim çalışmamızda öğrenim gördüğü sınıf ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı ($p>0.05$). Çalışmamıza benzer şekilde Aslan ve arkadaşlarının yaptığı hemşirelik bölümü, tıp fakültesi ve fizik tedavi ve rehabilitasyon öğrencilerinin dahil edildiği bir çalışmada, öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıfın, kültürel duyarlılık toplam puan ve alt boyut puanları üzerinde etkili olmadığı belirtilmiştir (Korkmaz ve ark., 2019). Yurttaş ve Aras'ın hemşirelik

öğrencilerini dahil ettikleri çalışmasında da; 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık ölçeği puanlarının daha yüksek bulunduğu, fakat istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı belirlenmiştir (Yurttaş ve Aras, 2020). Öğrenciler arasındaki sınıf ve dolayısıyla yaş farkının çok az olması, öğrencilerin deneyimleri arasındaki farklılıklarında az olmasını sağlamış ve bu durum sınıflar arasında öğrencilerin özelliklerinin benzer olmasına sebep olmuştur. Ayrıca öğrencilerin 4 yıllık eğitimlerinde kültürlerarası duyarlılıklarını arttıracak bir faaliyet içinde olmayışları, müfredatta bu konuyla ilişkili ders içeriklerinin olmayışı ve motivasyonlarını arttıracak yabancı dil gelişimini bu süreçte çoğunlukla tamamlanamamaları dolayısıyla öğrenim gördüğü sınıfın kültürlerarası duyarlılık düzeyine etkisinin anlamlı olmadığı düşünülmektedir. Toda ve Maru'nun Japonyadaki hemşirelerin kültürel duyarlılıklarını inceledikleri çalışmalarında; kültürlerarası duyarlılık ölçeği toplam puanı, katılımcıların eğitim seviyesi ile ilişkili bulunmamıştır (Toda ve Maru, 2018). Baksi ve arkadaşlarının çalışmasında da; hemşirelik öğrencilerinin mezun olunan lisenin kültürlerarası duyarlılık düzeyini etkilemediği belirlenmiştir (Baksi ve ark., 2019). Bizim çalışmamızda da literatüre paralel olarak öğrencilerin mezun oldukları lise ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edildi ($p>0.05$). Bu durum öğrencilerin farklı liselerden gelmiş olmalarına rağmen kültürlerarası duyarlılıklarını arttırmaya katkı sağlayacak eğitim içeriklerinin olmaması nedeniyle ortaya çıktığı şeklinde yorumlanabilir. Çalışmamızda; öğrencilerin yaşadıkları yer ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı

saptandı ($p>0.05$). Baksi ve arkadaşlarının çalışmasında da benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları yerin kültürlerarası duyarlılık düzeyini etkilemediği belirlenmiştir (Baksi ve ark.2019). Yine çalışmamızdan elde ettiğimiz verilere baktığımızda; öğrencilerin en uzun yaşadığı coğrafi bölge ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görüldü ($p>0.05$). Literatürde de bizim çalışmamızın verilerine paralel olarak öğrencilerin yaşadığı yerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini etkilemediği belirlenmiş (Korkmaz ve ark., 2019; Baksi ve ark., 2019; Okuyan, 2019; Aslan ve ark., 2019), memleket faktörünün kültürel farkındalığı etkileyen bir değişken olmadığı vurgulanmaktadır (Ceylantekin ve Öcalan, 2016). Öğrencilerin yurt dışına çıkma deneyimi ve yurt dışında kalma süresi ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı ($p>0.05$). Bangkok, Tayland'daki bir kolejnin birinci sınıf öğrencilerinin dahil edildiği bir çalışmada bizim çalışmamıza benzer şekilde öğrencilerinin uluslararası seyahat deneyimlerine göre kültürlerarası duyarlılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı bildirilmektedir (Chocce, 2014). Baksi ve arkadaşlarının hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıklarını değerlendirdikleri çalışmada; bizim çalışmamıza benzer şekilde öğrencilerinin yurt dışında bulunma durumu, farklı ülkelerin kitle iletişim araçlarını takip etme ve yabancı dil bilme düzeyi gibi değişkenlerin kültürlerarası duyarlılık düzeyini etkilemediği belirlenmiştir (Baksi ve ark., 2019). Literatürde belirtilen bu çalışma ve bizim çalışma bulgularımızın tersine Göl ve Erkin'in yaptıkları çalışmada farklı kültürden insanlarla

daha önce karşılaşmış olan ve yurtdışında çalışmak isteyen öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeyleri yüksek olarak tespit edilmiştir (Göl ve Erkin, 2019). Toda ve Maru tarafından Japonya’da yaptıkları çalışmada “yurtdışı yaşam deneyimleri”, “görev dışı yabancılarla tanışma fırsatı” ve “yabancı dillere ilgi veya öğrenme deneyimi” olanlar ile kültürlerarası duyarlılık arasında önemli ancak zayıf ilişki olduğu tespit edilmiştir (Toda ve Maru, 2018). Hemşirelik, tıp ve fizik tedavi ve rehabilitasyon yüksekokulu öğrencilerinin dahil edildiği bir çalışmada yurt dışı öğrenci değişim programlarına katılmak isteyen ve yabancı dil bilenlerin kültürel duyarlılıklarının daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (Korkmaz ve ark., 2019). Ancak literatürde bu çalışmanın aksine yabancı dil becerilerine göre kültürlerarası duyarlılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koyan çalışmalarda mevcuttur (Baksi ve ark., 2019; Okuyan, 2019; Koç ve ark., 2020; Chocce, 2014). Öğrencilerin yurt dışına çıkma deneyimlerinin sınırlı olmasının, farklı kültürlerle kuracakları bağı engellediği ve bu sebeple kültürlerarası duyarlılık düzeylerinde bir değişiklik yaratmadığı düşünülmektedir. Literatürde öğrencilerin farklı sebeplerle yurtdışına çıkmak istedikleri belirtilmektedir. Öğrencilerin yurt dışına çıkmak için gösterdikleri gerekçeler arasında en fazla yurt dışı öğrenci değişim programlarına katılma, sosyal medyada farklı ülkelerden insanlarla iletişim kurma, farklı kültüre sahip bir ülkede çalışmayı ya da yaşamayı isteme, farklı ülkelerde eğitim alma yer almaktadır (Korkmaz ve ark., 2019; Koç ve ark., 2020; Baksi ve ark., 2019; Okuyan 2019; Koç ve ark., 2020; Aslan ve ark., 2019). Yapılan bir çalışma yurt dışı öğrenci değişim programlarına katılmak isteyen öğrencilerin kültürel

duyarlılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Korkmaz ve ark., 2019). Bu programlara katılmaya istekli olma durumunun kültürlerarası duyarlılık düzeyini arttırdığı ve özellikle yurt dışında çalışmak ve/veya okumak isteyenlerin “iletişimde kendine güven” ve “iletişimden hoşlanma” alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Koç ve ark., 2020; Baksi ve ark., 2019; Okuyan, 2019; Koç ve ark., 2020; Aslan ve ark., 2019). Bizim çalışmamızda ise yurt dışına çıkma amacı ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı ($p>0.05$). Bu durum öğrencilerin yurt dışına çıkma olanaklarının sınırlı olması nedeniyle, yurt dışı deneyimi olan öğrencilerin çok az sayıda olmasından kaynaklı olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu belirlendi. Ölçek alt boyutuna göre bakıldığında öğrencilerin en fazla kültürlerarası etkileşime katılma alt boyutunu, en az kültürlerarası etkileşime özen gösterme alt boyutunu kullandıkları görüldü. Farklı kültürden arkadaşı olan öğrencilerin kültürlerarası duyarlılıkları daha yüksektir. Öğrencilere farklı kültürlerle ilişki kurmasını sağlayacak koşulların oluşturulmasının kültürlerarası duyarlılık düzeylerini olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda

- Öğrencilere farklı kültürlerden insanlarla etkileşim kurma fırsatının tanınması
- Dille ilgili yeterliliklerinin artırılması
- Değişim programları ya da farklı yurtdışı deneyimlerinden faydalanmalarının sağlanması

- Ders müfredatlarında kültürlerarası duyarlılığı artırma ile ilgili derslerin eklenmesi
- Öğretim elemanlarının öğrencilerin kültürlerarası duyarlılıklarını katkı sağlayacak adımları atmalarının
- Öğrencilerle birlikte uluslararası projelerde yer almalarının, öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerini geliştirmede olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Arlı Ş.K., Bakan, A.B. 2018. Cerrahi hemşirelerde merhamet ve kültürlerarası duyarlılığı etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(4): 277-283.
- Aslan, G.K., Kartal A., Turan T., Yiğitoğlu G.T, Kayan S. 2019. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ve ilişkili bazı faktörler. *FNJN Florence Nightingale Journal of Nursing*, 27(2): 188-200.
- Baksi, A., Sürücü, H.A., Duman, M. 2019. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 5(1): 31-39.
- Bilgiç, Ş., Şahin, İ. 2019. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezilik düzeyleri. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3): 230-236.
- Budak, F., Karasu, F. 2020. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık algıları ve klinik liderlik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Journal of Healthcare Management and Leadership*, 1: 15-27.
- Bulduk, S., Usta, E., Dinçer, Y. 2017. Kültürlerarası duyarlılık ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi: bir sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu örneği. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2): 73-77
- Ceylantekin Y., Öcalan D. 2016. Hemşirelik öğrencilerinin kültürel farkındalığı ve kültürlerarası hemşirelik dersine yönelik düşünceleri, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4): 45-53
- Chang, H.Y., Yang, Y.M., Kuo, Y.L. 2013. Cultural sensitivity and related factors among community health nurses. *Journal of Nursing Research*, 21(1): 67-73
- Chocce, J. 2014. Factors favoring intercultural sensitivity, *International Journal of Innovative Research in Information Security (IJIRIS)*, 1(6): 5-11.
- Çetişli, N.E., Işık, G., Öztornacı, B.Ö., Ardahan, E., Uran, B.N.Ö., Top, E.D., Avdal, E.Ü. 2016. Hemşirelik öğrencilerinin empati düzeylerine göre kültürlerarası duyarlılıkları. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1): 27-33
- Durgun, H., Uzunsoy, E., Tümer, A., Huysuz, K. 2019. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ile dünya vatandaşlığı için karakter ve değerler algıları. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 2(2): 87-95
- Göl, İ., Erkin, Ö. 2019. Association between cultural intelligence and cultural sensitivity in nursing students: A cross-sectional descriptive study, *Collegian* 26: 485–491
- İz, AG. 2009. Temel AB. Hemşirelikte kültürel yeterlik. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17): 51-58
- Koç, A., Öz, Ş., Kılıç, T. 2020. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 1-15
- Kuusisto, E., Kuusisto, A., Rissanen, I., Holm, K., Tirri, K. 2015. Finnish teachers' and students' intercultural sensitivity. *J. Relig. Educ.* 63: 65–77

- Kürtüncü, M., Arslan, N., Çatalçam, S., Yapıcı, G., Hırçın, G. 2018. Yataklı Tedavi Kurumlarında Çalışan Hemşirelerin Kültürlerarası Duyarlılıkları ile Sosyo-demografik Özellikleri ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkisi, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi* 20(1): 44-56.
- Meydanlıoğlu, A., Arikan, F., Gozum, S. 2015. Cultural sensitivity levels of university students receiving education in health disciplines, *Advances in Health Sciences Education*, 20(5): 1195-1204.
- Okuyan, C.B. 2019. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıklarının belirlenmesi: bir üniversite örneği, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 20(1-2): 47-54.
- Öztürk, E., Öztaş, D. 2012. Transkültürel hemşirelik, *Batman University Journal of Life Sciences*, 1(1): 293-300.
- Purabdollah, M., Tabrizi, F.M., Markani, A.K., Poornaki, L.S. 2021. Intercultural Sensitivity, Intercultural Competence And Their Relationship With Perceived Stress Among Nurses: Evidence From Iran, *Mental Health, Religion & Culture*, 24(7): 687-697.
- Segura-Robles, A., Parra-González, M.E. 2019. Analysis of Teachers' Intercultural Sensitivity Levels in Multicultural Contexts, *Sustainability* 11(3137): 1-12.
- Temel, A.B. 2008. Kültürlerarası (Çok Kültürlü) Hemşirelik Eğitimi, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(2): 92-101
- Toda, T., Maru, M. 2018. Cultural sensitivity of japanese nurses: exploring clinical application of the intercultural sensitivity scale, *Open Journal of Nursing*, 8: 640-655.
- Williamson, M., Harrison, L. 2010. Providing culturally appropriate care: a literature review. *Int J Nurs Stud.*, 47(6): 761-769
- Yurttaş, A., Aras, G.N. 2020. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ile empati düzeyleri arasındaki ilişki. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3): 117-125.